

Nordlige Verdener
Femte halvårsrapport
2. halvår 2011

Halvårsrapport for Nationalmuseets tværgående forskningssatsning Nordlige Verdener, 2. halvår 2011

Nationalmuseets tværgående forskningssatsning Nordlige Verdener er med indeværende halvårsrapport nået lidt over halvvejs i sit forskningsforløb, og der er fremlagt en status for de medvirkende projekter på efterårets workshop d. 1. november. Christian Sune Pedersen er som ny overinspektør på Danmarks Nyere Tid og Etnografisk Samling indtrådt i styregruppen.

Styregruppen bestod i 2. halvår 2011 af:

Per Kristian Madsen (direktør og formand for styregruppen)

Lene Floris (museumschef og forskningsansvarlig)

Michael Andersen (Danmarks Middelalder og Renæssance)

Poul Otto Nielsen (Danmarks Oldtid)

Christian Sune Pedersen (Danmarks Nyere Tid og Etnografisk Samling)

Mads Christian Christensen (Bevaringsafdelingen)

Siden sidste halvårsrapport har der været afholdt styregruppemøde d. 5. december 2011 samt 2 frokostmøder som interne arrangementer for projektere og deltagere. Mødet d. 28. september havde emnet "Nyt fra projekterne og sommerens feltarbejde", mens der på mødet d. 14. dec blev orienteret om afslutningen af Nordlige verdener i 2012. Endelig blev der 1. november afholdt en workshop under titlen "Udfordringer og løsninger", hvor projektere og deltagere fremlagde status for de enkelte projekter. Key note speaker på konferencen var professor Bjørnar Olsen, universitet i Tromsø, der forelæste under titlen "Fornemmelse for sne? Arkeologi, vær og erfaringen av nordlige landskap".

Artikler fra efterårets workshop "Udfordringer og løsninger" er under redaktion og forventes publiceret i bogform i løbet af 1. halvår 2012.

Den nedsatte arbejdsgruppe til planlægning af den afsluttende internationale konference i 2012 har afholdt 4 møder i årets anden halvdel, hvorunder konferencen temaer, struktur og key note speakers er fastlagt.

Fra forskningsprojekterne

Indeværende rapport præsenterer forskningsformidlingen, som projekterne har gennemført i Nordlige Verdeners regi. Formidling af projekterne har fundet sted som offentlige forelæsninger, som indlæg på nationale og internationale konferencer, og som artikler i danske og udenlandske publikationer.

Forskningssøjle A: Klimaændringer og samfund: Når klimagrænser flytter sig

Mundtlig forskningsformidling:

Frokostmøde om årets feltarbejde. Indlæg ved Morten Fischer Mortensen.

Feltarbejde i Vendsyssel 2.-5. maj 2011. Eftersøgning af egnede sen-glaciale lokaliteter. Morten Fischer Mortensen havde lavet forarbejde ud fra luftfoto og målebordsblade og fundet frem til 8-10 egnede søer/moser, som alle besøgte. Der bores ved Hjørring, Asdal, Lendum og Børglumkloster Skov. Fra de to sidste hjembragtes velegnede prøver.

Deltagere i feltarbejdet: Morten Fischer Mortensen, Peter Steen Henriksen, Charlie Christensen.

30 minutters interview i radioprogrammet "Alle tiders historie" på P1 12. december 2010.

<http://www.dr.dk/P1/Alletidershistorie/Udsendelser/2010/12/10140854.htm> (Jørgen Hollesen og Henning Matthiesen).

"Grønlands frosne fortid". Forhals-udstilling, 7. februar – 4. marts, om 2 projekter i Qajaa, Vestgrønland: "Klimaændringer og Køkkenmøddinger" samt "Carpenter-Meldgaard" (Henning Mathiessen).

Offentlig rundvisning i forhals-udstilling, lørdag den 19/2 kl. 13-14, ved Henning Matthiesen. Ca. 15 gæster.

Indlæg ved seminar "Global Climate Change and the Polar Archaeological Record" i Tromsø 15.-16. Februar. (Jørgen Hollesen).

Indlæg ved konferencen "Preserving Archaeological Remains in situ PARIS4" på Nationalmuseet i København 23-25 maj 2011 med titlen: "Kitchen-middens and climate change – the preservation of permafrozen sites in a warm future". (Jørgen Hollesen, Jan Bruun Jensen, Henning Matthiesen, Bo Elberling Hans Lange og Morten Meldgaard).

Deltagelse i "Shrub Synthesis Workshop", Davos, 13.-19. September 2011. Bidrager med data, m.m. (Claudia Baittinger).

Indlæg ved Nordlige verdener workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: "Senistidens Danmark og Lundby Mose". (Cathrine Jessen).

Indlæg ved Nordlige verdener workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: "Klimaændringer og køkkenmøddinger – hvordan forudsiger man fremtiden?". (Jørgen Hollesen).

Indlæg ved Nordlige verdener workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: "Bosættelse og bosættelsespolitik i Grønland 1920-1950 belyst ved Kap Farvel området". (Einar Lund Jensen).

Skriftlig forskningsformidling:

"Late-glacial vegetation development in Denmark – new evidence based on macrofossils and pollen from Slotseng, a small-scale site in southern Jutland." Quaternary Science Reviews 2011: 1-17. (Fischer Mortensen, Morten; Birks, Hilary; Christensen, Charlie; Holm, Jørgen; Noe-Nyegaard, Nanna; Vad Odgaard, Bent; Olsen, Jesper; Lund Rasmussen, Kaare).

"Senistidens Danmark" I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 20-25. (Fischer Mortensen, Morten).

"Samfundsændringer i Sydgrønland 1900-1950 – fra fangst til fiskeri" I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 46-49. (Lund Jensen, Einar).

"Små træer' fra Nordøstgrønland. I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 26-29 (Baittinger, Claudia).

"Arctic willow and Arctic bell-heather growth and populations' dynamic in four community types". In: Jensen, L.M. and Rasch, M. (eds.) 2011. *Zackenberg Ecological Research Operations, 16th Annual Report, 2010*. Aarhus University, DCE – Danish Centre for Environment and Energy. 114 pp.
<http://www.zackenberg.dk/news/zero-16th-annual-report/>. (Boulanger-Lapointe, Noémie & Baittinger, Claudia).

"Qajaa, en frossen arkæologisk perle." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 30-33. (Hollesen, Jørgen, Matthiesen, Henning og Bruun Jensen, Jan).

"Konserverings- og tørringsmetoder tilpasset arkæologiske materialer fundet i nordlige områder." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 34-36. (Jensen, Poul).

"Kampen om vejret – den tyske snehulestation på Shannon Ø 1934/44." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 37-45. (Krause, Tilo og Fog Jensen, Jens).

"Nunap Isuata eqqa ukiut qulikkaar ikuttut ingerlaneranni innuerummat/ Da Kap Farvel området blev affolket - en interviewundersøgelse i Sydgrønland." – *Atuagagdliutit/Grønlandsposten (AG) nr. 4, 2011: 18-19/20-21*. (Lund Jensen, Einar; Møller, Magdalene; Olsen, Paarnannquaq).

"Affolkningen af Kap Farvel området – Erindringer indsamlet ved en interviewundersøgelse i Sydgrønland 2010/ Nunap Isuata eqqaanit eqqaamasat - 2010-mi Kalaallit Nunaata Kujataani apersuinermit pissarsiat " Publiceret på Nordlige Verdeners hjemmeside:
http://nordligeverdener.natmus.dk/forskningsinitiativer/samlet_projektoversigt/samfundsændringer_i_sydgroenland_1900_1950_fra_fangst_til_fiskeri/ (Lund Jensen, Einar; Møller, Anthon; Møller, Magdalene; Olsen, Paarnannquaq)

"Paleo-Eskimo kitchen midden preservation in permafrost under future climate conditions at Qajaa, West Greenland." - *Journal of Archaeological Science* 38, no. 6, 1331-1339. (Elberling, B.; Matthiesen, H.; Jørgensen, C.J.; Hansen, B.U.; Grønnow, B.; Meldgaard, M.; Andreasen, C.; Khan, S.A.)

"The future preservation of a permanently frozen kitchen midden in western Greenland". Accepteret af *Conservation and Management of Archaeological Sites*, Special edition with conference proceedings from

PARIS4. (Jørgen Hollesen, Jan Bruun Jensen, Henning Matthiesen, Bo Elberling, Hans Lange & Morten Meldgaard).

"Kitchen-middens and climate change – what happens if permafrozen archaeological remains thaw?"
Bidrag til rapport fra Nordlige verdens workshop 2 "Udfordringer og løsninger" på Nationalmuseet 1. november 2011. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet in press. (Henning Matthiesen, Jørgen Hollesen and Jan Bruun Jensen).

Forskningssøjle B: Landbrug på grænsen: Nordlige kulturlandskaber

Mundtlig forskningsformidling:

Oplæg på **LE CENTRE D'ÉTUDES ARCTIQUES ved University of Versailles Saint-Quentin-en-Yvelines på Etnografisk Samling**: "Far out in the North Atlantic Ocean. Shetland – the Border of Farming 4000 – 3000 BC". (Ditlev Mahler).

Oplæg på XI Nordic TAG "Multidisciplinary archaeology" conference Linnaeus University, Kalmar, Sweden 26-29 April 2011: "Far out in the North Atlantic Ocean". (Ditlev Mahler).

Oplæg på netværksmøde/symposium på Tanums Hällristningsmuseum, Underslöv, Bohuslän, d. 25.-29. maj 2011: "Øer langt ude i det blanke hav. Shetlandsøerne: Landbrug på grænsen 4000-3000 f.v.t." (Ditlev Mahler).

Indlæg ved Nordlige verdens workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: " Nordnorske kulturlandskaber". (Flemming Kaul).

Oplæg på Groenland Vert/Green Greenland. Project "kick off". Paris, 31st April – 1st May: " The Dietary economy of the Norse Greenlanders and Climate Changes." (Jette Arneborg).

Oplæg på Radiocarbon and Archaeology. 6th International Symposium. Pafos, Cyprus. April 10-15, 2011: "Norse Colonies in South Greenland – Settlement at the Edge of the World, Radiocarbon Dates and Isotopes" (Jette Arneborg, Jan Heinemeier & Árný Sveinbjörnsdóttir).

Oplæg på Radiocarbon and Archaeology. 6th International Symposium. Pafos, Cyprus. April 10-15, 2011: "14C and Stable Isotope Techniques Applied to Dietary Reconstruction and Reservoir Correction: Greenland Norse and Other Examples". (Jan Heinemeier, Árný Sveinbjörnsdóttir og Jette Arneborg).

Oplæg på An Isotopic View of Colonization: The Norse Settlement of the North Atlantic. Carlsberg Akademi, Copenhagen 28 – 29 April 2011: "Vikings in Greenland: Archaeology and Isotopes". (Jette Arneborg, Christian Koch Madsen, Jan Heinemeier, Árný Sveinbjörnsdóttir og Niels Lynnerup).

Oplæg på "The Seventh International Congress of Arctic Social Sciences - Circumpolar Perspectives in Global Dialogue: Social Sciences beyond the International Polar Year". Akureyri, Iceland, 22-26 June 2011: "IPY and the Longue Durée: New Perspectives on Human Ecodynamics in the North Atlantic". Jette Arneborg et al.)

Oplæg på "The Seventh International Congress of Arctic Social Sciences - Circumpolar Perspectives in Global Dialogue: Social Sciences beyond the International Polar Year". Akureyri, Iceland, 22-26 June 2011: *Climatic Hazards and Social Transformations in the North Atlantic Region and the U.S. Southwest, 900 to 1500 CE*. (Jette Arneborg et al.)

Oplæg på NABO IPY Summary Meeting. Edinburgh 24.-25. Sept. 2011: Resilience to climate changes – victims to historical cultural conjunctures. (Jette Arneborg).

Oplæg på NABO IPY Summary Meeting. Edinburgh 24.-25. Sept. 2011: Resources, Mobility, and Cultural Identity in Norse Greenland AD 980 – 1450. A summary of the project. (Jette Arneborg).

Oplæg på 40 years of Medieval Archaeology. University of Aarhus 26 – 27 October 2011: Greenland – found and lost. Norse Greenland Archaeology. (Jette Arneborg).

Oplæg på Folkeuniversitetskurset "I Vikingernes Spor: mødet med fremmede kulturer". 17. nov. 2011: Nordboerne i Grønland. Møder i Grønland og på det amerikanske kontinent. (Jette Arneborg).

Foredrag på Københavns Universitet Amager, SAXO-Instituttet, Afdeling for Arkæologi (Ph.d.-dag 8. April): "Landbruget på grænsen – agrarsamfundenes ekspansion og kompleksitet i neolitikum i Norden." (Lasse Sørensen).

Foredrag på Phd. Course at The Nordic Gradual Schools meeting in Turku, Finland: "The expansion and complexity of agrarian societies during the Early Neolithic in Southern Scandinavia." (Lasse Sørensen).

Oplæg på XI Nordic TAG 2011 i Kalmar, Sverige. (Sessionen Europe in transition – The Early Neolithic in Britain and South Sweden): "Farming on the frontier – the expansion and complexity of agrarian societies during the Early Neolithic in Southern Scandinavia". (Lasse Sørensen).

Oplæg på netværksmødet/symposiet Nordlige verdener-Agrarsamfundenes ekspansion i nord, på Tanums Hällristningsmuseum, Bohuslän: "Neolitisering i Sydkandinavien – fremmede, økser som sædekorn for neolitisering." (Lasse Sørensen).

Indlæg ved Nordlige verdenerens workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: " Landbrugets spredning mod nord i Skandinavien i neolitikum – migration, diffusion eller integration?". (Lasse Sørensen).

Foredrag på International union for Quaternary Science, Bern, Schweiz: "New perspectives on the speed of the neolithisation process in Southern Scandinavia: an investigation of vegetation, plant utilization, early food production and networks". (Lasse Sørensen og Sabine Karg).

Frokostmøde om årets feltarbejde. Indlæg ved Peter Steen Henriksen.

Indlæg ved Nordlige verdenerens workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: " Landbrug på grænsen – de første fund af korn i det norrøne Grønland". (Peter Steen Henriksen).

Indlæg ved Nordlige verdenerens workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: " Genfundne græsgange og fortabte får". (Christian Koch Madsen).

Skriftlig forskningsformidling:

“Resources, Mobility, and Cultural Identity in Norse Greenland AD 980 – 1450. Oversigtsrapport over feltsæsonerne 2005 – 2010”. Afsluttende rapport til Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland. 2011.06.24. (Arneborg, Jette).

“Was Erik the Red’s Brattahlid Located at Qinnua? A Dissenting View.” - Viking and Medieval Scandinavia 6 (2010): 83–99.(udkommet 2011). (Ewards, K.J., Schofield, E. & Arneborg, J.).

“Ressourcer, mobilitet og kulturel identitet i det norrøne Grønland 2005 – 2010”. I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 69-70. (Arneborg, Jette og Koch Madsen, Christian).

“Kirker, kristendom og storbønder i den norrøne Østerbygd.” I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 78-80. (Arneborg, Jette).

“Greenland Dietary Economy”. I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 81-83. (Arneborg, Jette).

“Norse Greenland and the extinction of the settlement there”. I: M. Carver and J. Klápste (red.) The Archaeology of Medieval Europe. Vol 2. Twelfth to Sixteenth Centuries. Aarhus University Press 2011: 78-79. (Arneborg, Jette)

“Landbruget på grænsen – agrarsamfundenes ekspansion og kompleksitet i Neolitikum i Norden” I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 56-58. (Sørensen, L.).

“Landbrug på grænsen 4000-30000 f.v.t. – Nogle træk af yngre stenalder på Shetlandsøerne.” I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 59-68.

“Agrarsamfundenes ekspansion i Norden.” I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 52-55. (Kaul, Flemming).

“Landskab og levevej, økonomi og hierarki – pastoralt landbrug i det norrøne Grønland.” I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 69-70. (Koch Madsen, Christian).

"Nordboernes agerbrug i Grønland. Et agerbrug på nordgrænsen." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 84-89. (Henriksen, Peter Steen).

"Brød i Norden – digitale fortællinger om ny nordisk mad." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 90-95. (Pedersen, Lykke).

"Northern Worlds the interdisciplinary research initiative of the National Museum." I: Farming on the edge: Cultural Landscapes of the North. Short papers from the networkd meeting in Lerwick, Shetland September 7th-10th 2010. (red. Ditlev Mahler). The National Museum of Denmark, København 2011: 4-5. (Gulløv, Hans Christian).

"Shetland – the Border of Farming 4000-3000 BC. Some features of the Neolithic of Shetland." I: Farming on the edge: Cultural Landscapes of the North. Short papers from the networkd meeting in Lerwick, Shetland September 7th-10th 2010. (red. Ditlev Mahler). The National Museum of Denmark, København 2011: 6-18. (Mahler, Ditlev).

"From Homestead Enclosure to Farm? Field Development in Shetland on the Neolithic Period." I: Farming on the edge: Cultural Landscapes of the North. Short papers from the networkd meeting in Lerwick, Shetland September 7th-10th 2010. (red. Ditlev Mahler). The National Museum of Denmark, København 2011: 19- 31. (Turner, Val.)

"The Post-Glacial Colonization of Shetland – Integration or Isolation? Evidence from Lithic and Stone Assemblages". I: Farming on the edge: Cultural Landscapes of the North. Short papers from the networkd meeting in Lerwick, Shetland September 7th-10th 2010. (red. Ditlev Mahler). The National Museum of Denmark, København 2011: 32-43. (Ballin, Torben).

"Early Agriculture at the Border". I: Farming on the edge: Cultural Landscapes of the North. Short papers from the networkd meeting in Lerwick, Shetland September 7th-10th 2010. (red. Ditlev Mahler). The National Museum of Denmark, København 2011: 44-57. (Kaul, Flemming).

"Highlights from the Northernmost Bronze Age societies in Norway." I: Farming on the edge: Cultural Landscapes of the North. Short papers from the networkd meeting in Lerwick, Shetland September 7th-10th 2010. (red. Ditlev Mahler). The National Museum of Denmark, København 2011: 58-69. (Rønne, Preben).

"Post-Medieval Reuse of Neolithic Sites in Shetland. "I: Farming on the edge: Cultural Landscapes of the North. Short papers from the networkd meeting in Lerwick, Shetland September 7th-10th 2010. (red. Ditlev Mahler). The National Museum of Denmark, København 2011: 70-79. (Tait, Ian).

"Three ancient cultivation tools from Shetland." I: Farming on the edge: Cultural Landscapes of the North. Short papers from the networkd meeting in Lerwick, Shetland September 7th-10th 2010. (red. Ditlev Mahler). The National Museum of Denmark, København 2011: 80-91. (Murray, Jenny).

Forskningssøjle C: Netværk i Nord: Kommunikation, handel og kulturmarkører

Mundtlig forskningsformidling:

Foredrag på Workshopen Viking Age Economics, Kulturhistorisk Museum, Oslo: "Pre-Christian cult-places". (Lars Jørgensen).

Foredrag på Københavns Universitet, SAXO-instituttet: "Storgårdskomplekser i Skandinavien". (Lars Jørgensen).

Foredrag på Københavns Universitet, SAXO-instituttet: "Førkristen religion i Skandinavien". (Lars Jørgensen).

Foredrag på Kalundborg & Omegns Museum: "Førkristen kult ved Tissø". (Lars Jørgensen).

Foredrag på workshopen Birka – Hovgården, SHM Stockholm: The manorial Complex at Lake Tissø, Denmark". (Lars Jørgensen).

Medvirken i radioprogrammet "MUSEUM" på Norge P2 (Lars Jørgensen).

http://nrk.no/kanal/nrk_p2/1.7482851

Foredrag på bevaringsafdelingen "Omsætning af mønstre og syning af kopi" . Tirsdag d. 8. marts 2011. (Schmidt, Anne Lisbeth).

Foredrag på bevaringsafdelingen "Omsætning af mønstre og syning af kopi: Bevaringsafdelingen". Mandag d. 20. juni 2011. (Schmidt, Anne Lisbeth).

Foredrag for Danmarks nyere tid, Etnografisk Samling og Registreringsudvalget " Introduktion til projektet Skinddragter fra Nord". Tirsdag d. 1. februar 2011. (Schmidt, Anne Lisbeth).

Foredrag for Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu, Nuuk " Introduktion til projektet Skinddragter fra Nord". Torsdag d. 10. - fredag d. 11. februar 2011. (Schmidt, Anne Lisbeth).

Foredrag for Center for Textile Research, Saxo-Instituttet . "Introduktion til projektet Skinddragter fra Nord". Torsdag d. 17. februar 2011. (Schmidt, Anne Lisbeth).

Foredrag for for Kopenhagen Fur " Introduktion til projektet Skinddragter fra Nord". Onsdag d. 25. maj. (Schmidt, Anne Lisbeth).

Foredrag for Konservatorskolen" Introduktion til projektet Skinddragter fra Nord". Tirsdag d. 21. juni 2011. (Schmidt, Anne Lisbeth).

Oplæg på Britisk Museum "Skin Clothing from the North". Torsdag d. 31. marts 2011. (Schmidt, Anne Lisbeth).

Indlæg ved Nordlige verdener workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: " Nordlige Verdeners skinddragter". (Schmidt, Anne Lisbeth).

Oplæg på Polar Archaeology Workshop, University of Tromsø. 14.- 16. feb. : "Fragile and Limited Resources: Archaeological sites in the High Arctic". (Grønnow, Bjarne).

"Livet i det frosne land". Natursyn. Radiointerview, DR P1. 24. feb. (Grønnow, Bjarne).

Foredrag på Grønlandsdage I Roskilde. Roskilde Museum. 14. Apr.: " Rensdyrjægere i Vestgrønland" (Grønnow, Bjarne).

Oplæg på 8th ICASS-Conference, Akureyri, Island, 22.-24. juni: "*The Non-Empirical Environment of the Saqqaaq Culture*" (Grønnow, Bjarne).

Indlæg ved Nordlige verdener workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: " De lukter norsk" – årringsundersøgelser i Grønlands tømmerhuse fra kolonitiden". (Bonde, Niels).

Indlæg ved Nordlige verdener workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: " De Nørremølle – Bornholms største vikingetidsfund". (Ingvardson, Gitte).

Indlæg ved Nordlige verdener workshop "Udfordringer og løsninger" 1. november 2011: " Om at bringe hjem" - Palæoeskimoiske verdener i arktisk Canada". (Appelt, Martin og Odgaard, Ulla).

Foredrag i Holbæk Arkæologiklub 15. marts 2011: "Europæiske ting set med inuits øjne – brug og opfattelse af fremmede handelsvarer i Grønland 1600-1900". (Toft, Peter Andreas).

Foredrag i Hørsholm Arkæologiske Forening 23. april 2011: "Europæiske ting set med inuits øjne – brug og opfattelse af fremmede handelsvarer i Grønland 1600-1900". (Toft, Peter Andreas).

Skriftlig forskningsformidling:

"Kulturkontakter over Skagerrak og Kattegat i vikingetiden. I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 98-102. (Pedersen, Anne).

"Kommunikation, kulturmøde og kulturel identitet – tingenes rejse i Sydskandinaviens vikingetid." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 103-105. (Baastrup, Maria Panum).

"Guld og barbarer." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 106-108. (Winge Horsnæs, Helle).

"Grønlandske runeindskrifter." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 109-113. (Imer, Lisbeth).

"Skinddragter fra Nord." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 114-118. (Schmidt, Anne Lisbeth).

"Skinddragter fra nord". Marts 2011. Meddelelser om Konservering 2 – 2010. (Schmidt, Anne Lisbeth).

"Skinddragter fra nord" Juli 2011. Greenland Today. (Schmidt, Anne Lisbeth).

"Handel som kulturmøde – europæiske genstande i historisk Thulekultur." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 119-121. (Toft, Peter Andreas).

"Mødet med fremmede mennesker og ting. Europæiske perlers livshistorier i Grønland", Jordens Folk, 46. årgang, nr. 3, december, s. 14-17, 2011. (Toft, Peter Andreas)

"Uummanaq – fedtstenen og menneskene. *Tidsskriftet Grønland*, 59. årgang, nr.4/December, s. 284-295, 2011. (Toft, Peter Andreas).

" Fedtstensudnyttelse på Uummanaq, Godthåbsfjorden og rekognoscering efter norrøne lokaliteter i Kapisillit-fjorden. S.O.A.P. 2007, del 1". SILA feltrapport nr. 32. (Toft, Peter Andreas & Gulløv, Hans Christian).

"Koloniale identiteter: Ægteskaber, fællesskaber og forbrug i Diskobugten i første halvdel af det 19. århundrede". I: Høiris, O. and Marquardt, O. (red.) *Fra vild til verdensborger. Grønlandsk identitet fra kolonitiden til nutidens globalitet*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, s. 273-315, 2011. (Toft, peter Andreas & Seiding, Inge Høst).

"De lukter norsk!'. Tømmer huse i Grønland – diffusion og innovation." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 122-125. (Bonde, Niels).

"Palæoeskimoiske kulturer i det østlige Arktis (The Carpenter Meldgaard Endowment Project)." I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 126-129. (Grønnow, Bjarne).

"At the Edge: High Arctic Walrus Hunters during the Little Ice Age". *Antiquity* 85(2011): pp. 960-977. (Grønnow, Bjarne; Gulløv, Hans Christian; Jakobsen, Bjarne Holm; Gotfredsen, Anne Birgitte; Kauffmann, Laura Hauch; Kroon, Aart; Pedersen, Jørn Bjarke Torp; Sørensen, Mikkel)

"Eigil Knuth et l'archéologie de l'Extrême Nord". *Inter-Nord – Revue Internationale d'Etudes Arctiques. Problèmes Arctiques: Environnement, Sociétés et Patrimoine*. Vol. 21: 123 – 135. (Grønnow, Bjarne)

"The German operation Bassgeiger on Shannon Island 1943/44: The 'Battle of Weather', 2010". – In: Jensen, Lillian Magelund and Rasch, Morten (eds.): *Zackenbergs Ecological Research Operations*. 16th

Annual Report 2010, Department of Bioscience, Aarhus University, Roskilde: 97 – 98. (Jensen, Jens Fog; Krause, Tilo; Grønnow, Bjarne)

”De første jægere i Arktis – en rekonstruktion af Saqqaq-kulturens fangstredskaber”. – Tidsskriftet Grønland 3, 2011: 180 – 199. (Grønnow, Bjarne).

”De ældste trommer”. Skalk 6, 2011: 3 – 6. (Grønnow, Bjarne).

”Førkristne kultpladser – et forskningsprojekt omkring jernalderens og vikingetidens hedenske religion”. I: Nordlige Verdener - ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010. (red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne). Nationalmuseet 2011: 130-137. (Jørgensen, Lars).

Hjemmeside

Hjemmesiden <http://nordligeverdener.natmus.dk> opdateres løbende på danske og engelsk. Hjemmesiden bliver brugt til at publicere feltrapporter, rapporter fra netværksmøder og workshops, samt lyd- og filmklip fra feltarbejde. Materialet bliver lagt ind løbende, som det bliver indleveret.

Hans Christian Gulløv

Koordinator

Under medvirken af Peter Andreas Toft og Birgit Rønne